

**A HÁZVEZETŐNŐ
ÉS A
PROFESSZOR**

OGAVA JÓKO

A HÁZVEZETŐNŐ
ÉS A
PROFESSZOR

Kossuth Kiadó

Eredeti kiadás:
This novel was originally published in Japan by Shinchosha
under the title *Hikase no Aishita Sûshiki* by Yôko Ogawa

Fordította
ERDŐS VERONIKA

Szerkesztette
WINTER ANGÉLA

Lektorálta
DR. VIHAR JUDIT

Borítóterv
KÜHTREIBER KRISZTINA

ISBN 978-963-636-278-2

Minden jog fenntartva

© Yoko Ogawa 2003
© Kossuth Kiadó 2024
© Hungarian translation Erdős Veronika 2024

Felelős kiadó Pappas Georgios,
a Kossuth Kiadó Zrt. elnök-vezérigazgatója
A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja

Műszaki vezető Papp Miklós
Nyomdai előkészítés Csermák Annamária
Korrektor Kótai Katalin

www.kossuth.hu / kiado@kossuth.hu

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben, 2024-ben
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
www.gyomaikner.hu

1

A fiammal úgy szólítottuk, Professzor. Ő úgy szólította a fiamat, Root, azaz gyökvonás, mivel a gyerek feje búbja olyan lapos volt, mint egy gyökjel.

– A mindenit, ebbe a kobakba aztán biztosan jó sok ész fér! – A Professzor megsimogatta a fiam fejét, mit sem törődve azzal, hogy jól összekócolta a haját. A fiú védekezően elhúzta a fejét, amin sapka volt, mivel mindig is szégyellte a feje formáját a barátai előtt. – A gyökvonás által a végtelen számok, sőt még a szemmel nem látható számok is tisztességes személyazonosságot nyernek – mondta, majd a mutatóujjával lerajzolta a jelet a poros íróasztalára.

A Professzor megszámlálhatatlanul sok tanításai közül a gyökvonás értelmezése volt számunkra a legfőbb ajándék. Ő mindig is hitt abban, hogy a világmindenség igenis megmagyarázható a számok rendszerével, így lehet, hogy nem is helyeselné a „megszámlálhatatlan” kifejezést. De hogy is fogalmazhatnám meg... A vele töltött idő olyan intenzív volt, hogy szinte lehe-

tetlen összefoglalni. Több tízezer számjegyű szám-óriásokról beszélt nekünk, idézett a Guinness Rekordok Könyvéből a valaha volt legnagyobb értékű számról, amivel egy egyenletet bizonyítottak. Tanultunk tőle a végtelennél is végtelenebb számok matematikai elvéről, de hiába idézném fel mindezt magamban, akkor is csak bukdácsolnék a Professzor mélyreható tanítása mellett.

Arra a napra azonban pontosan emlékszünk, amikor hárman kiprobáltuk, miféle varázslat történik, ha egy számot illesztünk gyökjel alá.

Egy esős délután volt április elején. A sötét dolgozószobában féhéren világított a lámpa, a fiam iskolatáskája a szőnyegen hevert, az ablakon túl a barackfák virágát verte az eső.

Akármilyen helyzet adódott, a Professzor nem csak a helyes választ várta el tőlünk. Sokkal jobban örült, ha hebegve-habogva, és kínok közt, de kinyögtük a rossz választ, mint amikor csak némán néztünk magunk elé, és megválaszolatlanul hagytuk a kérdését. Amikor pedig gondolkodás közben egy újabb kérdés fogalmazódott meg bennünk, ami még túl is tett az első kérdésen, a Professzorral szinte madarat lehetett fogatni. Volt benne valamiféle egyedi érzék, mert pont akkor bátorított minket, amikor hiába törtük a fejünket, nem találtuk a választ.

– Most pedig miért ne próbálnánk beleilleszteni a mínusz 1-et? – mondta a Professzor.

– Az azt jelenti, hogy két olyan számot kell összeszoroznom, ami azonos, és végül mínusz 1-et ad ki, ugye?

A fiam épp akkoriban tanulta a törtéket az iskolában, de a Professzor háromperces magyarázata után már kristálytisztán átlátta a nullánál kisebb számok rendszerét. Próbáltuk magunk elé képzelni azt a bizonyos számot: $\sqrt{-1}$. *Száz a gyök alatt az tíz, tizenhat a gyök alatt az négy. Egy a gyök alatt az egy. Akkor mínusz 1 a gyök alatt az...*

A Professzor soha nem siettetett, mindennél jobban szeretett figyelni minket, ahogy törtük a fejünket.

– Létezik egyáltalán ilyen szám? – szoltam közbe óvatosan.

– Hogyne! Itt van – válaszolta, és a mellkasára mutatott. – Ugyanakkor egy nagyon szégyenlős számról van szó, nem tűnik fel csak úgy bárhol. De itt él a lelkünkben, és két apró kezével tartja a világot.

Újra elnémultunk, és gondolkodni kezdtünk arról a bizonyos mínusz 1-es gyökről, „aki” a Professzor elmondása szerint valahol a világ végén fáradhatatlanul nyújtogatja felénk a két kezét. Csak az eső hangja hallatszott. A fiam tapogatni kezdte a fejét, hogy újra megbizonyosodjon a gyökjelre emlékeztető fejformájáról.

A Professzor azonban nem csupán tanított. Ha számára ismeretlen területre terelődött a szó, nagyon szerény, és még a „mínusz 1 a gyök alatt”-nál is visszahúzódóbb volt. Amikor megszólított engem, mindig így kezdte: „Bocsáss meg, hogy megzavarlak, de...”

Mindig így kezdett bele a mondandójába, még akkor is, ha csak annyit akart kérni, hogy állítsam be a kenyérpirítót: „Bocsáss meg, hogy megzavarlak, de...” Amikor a pirító recsegős gombját megtekertem, a Profesz-szor kíváncsian figyelte, ahogy a pirítós készült a gépben. Mintha végig akarta volna nézni, ahogy az általam bebizonyított tény egyenesen útnak indul, hogy felfedezzen egy új igazságot, amit mintha egy lapon lehetne említeni a Pitagorasz-tétellel. Így gyönyörködött abban a pirítósban.

1992 februárjában irányított először az Akebono Ház-tartási Segítő Ügynökség a Professzor házához. A Szetobeltenger partján működő, városi közvetítő egyesületben én voltam a legfiatalabb regisztrált tag, de már több mint tíz évnyi tapasztalattal a szakmában. Büszke is voltam a munkámra, hiszen addig bármilyen természetű munkaadóval is hozott össze a sors, jól kijöttem vele, sőt mondhatni a házimunka szakavatott specialistájának tartottam magam. Akkor sem panaszkodtam az ügynökségnél, ha megtudtam, hogy olyan problémás munkaadókhöz irányítottak, akiket a többiek messziről elkerültek.

A Professzor esetében elég volt az adatlapjára ránézni, hogy az ember gyanakodni kezdjen. Ha a ház tulajdonosa elégedetlen, és le kívánja cserélni a házvezetőnőt, akkor azt az adatlap hátulján egy kék csillag-

gal jelölik. Az ő adatlapján már kilenc csillag ékeskedett, ez messzemenően a legnagyobb rekord volt, amit a karrierem során valaha láttam.

Amikor elmentem a házba az interjúra, egy elegáns, vékony, idősebb nő fogadott. Gesztenyebarnára festett haját kontyba tűzte, kötött ruhát viselt, és bal kezében egy fekete sétabotot tartott.

– Szeretném, ha gondoskodna a sógoromról – mondta az asszony. Addig nem is jöttem rá, hogy vajon milyen kapcsolatban lehet ő és a Professzor. – Állandó a cserélődés, és ez nagy gondot okoz nekünk. Minden alkalommal, amikor új segítők érkeznek, betanítjuk, majd újra és újra mind elmennek. Nagyon fárasztó. Nem kérünk megoldhatatlan dolgokat, csak annyit, hogy hétfőtől péntekig délelőtt tizenegykor jelenjen meg, főzzön ebédet a sógoromnak, tartsa tisztán a házat, vásároljon be, majd készítse el a vacsorát, mielőtt este hétkor hazamegy. Ennyi.

Ahogy a hölgy kiejtette a „sógor” szót, érezni lehetett benne egyfajta tartózkodást. A végtelenül elegáns és udvarias közlésmódjától igencsak idegennek hatott, ahogy a bal kezével idegesen babrálta a sétabotját. Időnként szinte rettegve rám sandított, de közben kínosan ügyelt rá, hogy ne nézzen a szemembe.

– A részletek le vannak írva a szerződésben, amit már elküldtem az ügynökségnek. Egy szó, mint száz, egy olyan valaki segítségére van szükségünk, aki egy teljesen átlagos, hétköznapi életet tud biztosítani a sógoromnak. Aki garantálni tudja ezt, felvesszük.

– Hol van most a sógora? – kérdeztem, mire az asszony a pálcájával a hátsó kert végében lévő házra mutatott. A rendezett vörösberkenye-bokrok mögött, a zöldellő növények közt felbukkant egy téglavörös palatető.

– Kérem, hogy ne mászkáljon majd a nagyház és a kisház között. Az Ön munkahelye szigorúan a kisházra korlátozódik. Az északi utca felől van egy bejárat, azon keresztül mehet majd be a sógoromhoz. Ha probléma adódna vele, azt is a kisházon belül kell elintéznie. Világosan fogalmaztam? Ezt mindenképpen vegye komolyan – jelentette ki, majd a sétabotjával koppantott egyet a padlón.

Az egykori munkáltatóim közt volt már olyan, aki több hajmeresztő kéréssel fordult hozzám: minden nap fonjam be a haját, és kössek rá más-más szalagot; a tea hőmérséklete nem lehet se több, se kevesebb hetvenöt foknál; ha megjelenik a Vénusz az égen, mormoljak el vele egy imát... Ezekhez képest az idős hölgy kérése nem tűnt nehéz feladatnak.

– Láthatnám őt?

– Nem szükséges – vágta rá határozottan, amitől olyan érzésem lett, mintha valami óriási marhaság hagyta volna el a számat. – Hiába találkoznának, holnapra már elfelejtené magát. *Nem szükséges* találkozniuk.

– Hogy értsem ezt...?

– Egyszerűen fogalmazva az emlékezőképessége igencsak korlátozott. Nem meghülyült, az agysejtjei teljesen egészségesen működnek, azonban körülbelül

tizenhét évvel ezelőtt az agyának egy része leállt a működésben, és teljesen elvesztette az emlékezőképességét. Autóbaleset érte, és a feje súlyosan megsérült. Az ő memóriája véget ért 1975-ben, azóta hiába próbál új emlékeket elraktározni, azonnal köddé válik benne. Hiába emlékszik a tizennyolc évvel ezelőtt felállított téziseire, nem tudja felidézni, mit vacsorázott előző nap. Még egyszerűbben fogalmazva olyan, mintha a fejében egyetlen kazetta férne csak el, ami nyolcvan perc után kikapcsol. Számtalanszor felveszi újra és újra, és a korábbi emlékek egyre csak elhalványulnak. A sógorom memóriája nyolcvan percig tart. Pontosan egy óra és húsz perc, se több, se kevesebb.

Ahogy az asszony beszélt, egyértelmű volt számomra, hogy korábban már sokszor előadhatta ezt a magyarázatot. Az érzelmeket teljes mértékben mellőzve, gördülékenyen végigzongorázott a monológon.

Ami a nyolcvanperces emlékezőképességet illeti, nehéz volt gyakorlatban elképzelni. Természetesen volt már betegápolási gyakorlatom is, azonban kétségeim voltak afelől, hogy vajon jelen helyzetben hasznosak lesznek-e ezek a tapasztalatok. Eszembe jutottak az adatlapon lévő kék csillagok, de késő bánatnak tűnt.

A nagyházból nézve úgy tűnt, hogy a kisház nagyon csendes, és nem jár arra senki. A vörösberkenye-bokrok mellett volt egy régies kis kapu, ami a kisház bejáratához vezetett. Az erősen rozsdás, madárürülékes kulcslyuk láttán aligha volt hihető, hogy bármilyen kulcs ki tudná nyitni ezt a kis ajtót.

– Nos, akkor megegyezhetünk a holnaputáni, tehát hétfői kezdésben? – kérdezte a sógornő ellentmondást nem tűrő hangon és gyors tempóban, esélyt sem adva arra, hogy közbe tudjak szólani.

Így lettem a Professzor házvezetőnője.

A gyönyörű nagyházhoz képest a kisház kifejezetten egyszerűen, szinte szánalmasan nézett ki: puritán, kompakt tetejével úgy állt ott, mintha ő maga is szégyellné, hogy oda épült. A kizárólag a kisház körül zöldellő vad, elhanyagolt növényzet is olyan volt, mint ha takarni szeretné „öt”. A bejáratot nem is érte fény, az elromlott csengőt pedig hiába nyomta az ember.

– Hányas cipőt hordasz?

Ez volt az első kérdése felém, miután bemutatott a Professzornak mint új házvezetőnőt. Nem a nevemre, hanem a lábméretemre volt kíváncsi, nem volt se köszönés, se biccentés. Azonnal válaszoltam, hiszen rögtön eszembe jutott a házvezetőnők alapszabálya, miszerint bármi is történik, a munkaadó kérdésére tilos kérdéssel válaszolni. Így hát őszintén válaszoltam.

– Huszonnégyest.*

– Nohát! Igencsak rátermett szám. A 4 faktoriálisa – mondta a Professzor, majd keresztbe fonta a karját,

* Ez az európai számozás szerint 38,5-es méretnek felel meg. (A ford.)

és becsukta a szemét. Egy ideig csendben álltunk egymás előtt.

– Mi az a faktoriális? – kérdeztem, mivel arra gondoltam, hogy ha valamilyen okból fontos és érdekfeszítő számára a lábméretem, akkor érdemes egy kicsit mélyebbre evezni a témában.

– Ha összeszorozod 1-től 4-ig a számokat, 24 jön ki – felelte a Professzor lehunyva szemmel. – Mondd csak, mi a telefonszámod?

– 576 1455.

– Jól értem, 5 761 455? Briliáns! Ez egyenértékű az 1-től 10 millióig előforduló prímszámok mennyiségével – magyarázta meghatódva.

Még ha nem is értettem, hogy a telefonszámomban mi a briliáns, éreztem a beszédéből sugárzó kedvességet. Nem úgy tűnt, mint aki dicsekedni akarna a tudásával, sőt épp ellenkezőleg: szerényen és őszintén beszélt. Olyan kedvesség áradt belőle, olyan illúziót keltett, mintha a telefonszámomban sorsszerű üzenet lakozott volna, és ezzel együtt az én sorsom is különleges irányt vett volna.

Néhány látogatás után fény derült arra is, hogy a Professzor, amikor zavarba jön a beszélgetés kezdeményezésekor, előszeretettel hozza szóba a számokat a valós szavak helyett. Ezt a szokását azért találta ki, hogy gördülékenyebbé tegye a kommunikációt az emberekkel. A számok a jobb kezét jelentették számára, amivel kezét fogott, és egyben valamiféle kabát, amivel önmagát védte. Egy vastag, nehéz kabát, amit hiába

tapint végig az ember, teljesen elfedi a teste vonalait, és amit senki nem tud levenni róla. Ez a kabát elég volt neki ahhoz, hogy bárhol megtalálja a saját helyét.

Amíg a házvezetőnője voltam, minden reggel a számokról beszélgettünk az előszobában. Újra és újra egy ismeretlen arc voltam a Professzor számára, aki nyolcvan perc után mindent elfelejtett. Emiatt minden reggel végignézhettem a távolságtartó, tisztességes udvariaskodását, amivel az ember az ismeretleneket köszönti. Nemcsak a lábméretekre és a telefonszámomra kérdezett rá, hanem a irányítószámomra, a biciklim regisztrációs számára, és a nevemben lévő írásjegyek vonásainak számára is. Bármire kérdezett rá, mindig kitalált valami értelmezést a számok hallatán. A beszélgetés a faktoriálisokról és prímekről könnyedén folyt, teljesen természetesnek tűnt, soha nem volt erőltetett.

Még akkor is készséggel válaszoltam neki az előszobában, amikor a Professzor már nagyjából elmagyarázta nekem a faktoriálisokkal és a prímszámokkal kapcsolatos tudnivalókat, mintha csak akkor kérdezte volna tőlem először. Amikor újra és újra megbizonyosodtam arról, hogy a telefonszámomnak van más jelentősége is az egyszerű telefonáláson kívül, az értelmezés olyan őszintén és egyenesen csengett a fülemben, hogy utána a legnagyobb nyugalomban tudtam nekiállni a házimunkának.

A Professzor hatvannégy éves volt, korábban egyetemi tanárként dolgozott, és a számelméletet kutatta,

az volt a szakterülete. Külsőre sokkal idősebbnek nézett ki a koránál. Nemcsak öregnek tűnt, hanem mintha a testében nem áramlott volna megfelelően a tápanyag. A szörnyen görbe testtartása miatt eleve alacsony, százhatvan centis termete még apróbbnak tűnt. Csontos nyakszirtjén lévő ráncaiban összegyűlt a piszok, szanaszét álló, ősz haja félig eltakarta a húsos fülcimpáját. A hangja erőtlen volt, mozdulatait pedig mintha lassított felvételen láttuk volna. Bármit is csinált, mindig kétszer annyi időbe telt, mint ahogy én gondoltam.

Mindazonáltal, ha az ember eltekintett a korától, és rendesen megnézte magának, nagyon is szép vonásai voltak. Látszott, hogy fiatal korában szép szál legény volt. Vékony álla és mély vonásai egykor nagyon vonzóvá tehették őt.

A Professzor kivétel nélkül mindig öltönyt és nyakkendőt viselt otthon, és amikor nagy ritkán kimozdult, akkor is. Három öltönye volt, téli, nyári és átmeneti, ehhez pedig három nyakkendő dukált. Hat ing, egy gyapjúkabát – ami nem a számok rendszere volt, hanem egy igazi. Csupán ezek kaptak helyet a ruhásszekrényében, nem volt se egy pulóvere, se egy pamutnadrágja. Egy házvezetőnő számára nem is lehetett volna ideálisabb ruhásszekrény, mivel így nagyon egyszerű dolgom volt a rendrakás terén.

Lehetséges, hogy nem is tudott arról, hogy van más ruha is az öltönyön kívül. Egyáltalán nem érdekelte mások kinézete, abba meg szerintem bele se akart gondolni, hogy a saját küllemére feleslegesen pocskékoljon

időt. Reggel felkelt, kinyitotta a szekrényt, és felvette azt az öltönyt, amin nem lógott a mosoda nejlonzacskója. Ennyi pont elég volt neki. A három öltöny sötét színe és a kissé megviselt stílusa nagyon jól illett a Professzor kisugárzásához, olyan volt, mintha a bőrének a része lett volna.

Azonban a ruhákkal kapcsolatban volt valami, ami a leginkább zavarba hozott. Az öltönye különböző pontjaira gemkapoccsal cédulákat tűzött: a gallérjára, az ingujjára, a zsebére, a kabát szélére, a nadrágja övére, a gomblyukakra – mindenütt ott voltak, ahova csak oda tudta tűzni. A kapcsok miatt az öltönye anyaga foszladozni kezdett, és a tartását is elveszítette. Volt olyan cetli, amit kézzel letépett, de akadt olyan is, ami már besárgulva, gyűrötten lógott rajta. Mindenféle szöveg volt rájuk írva, és ha az ember el akarta olvasni ezeket, hunyorogva közel kellett hajolnia. Nagyjából értettem, hogy azért is csinálja, mert lépést akart tartani a nyolcvanperces memóriájával, és le akarta jegyzetelni azokat a dolgokat, amiket nem akart elfelejteni. Végül pedig magára aggatta, hogy ne kelljen azon törni a fejét, hova rakta a jegyzetet. Ugyanakkor visszagondolva nehezebb volt elfogadni a Professzor kinézetét, mint minden reggel elmondani neki, hogy hányas cipőt hordok.

– Nos, fáradj csak beljebb. Engem sajnos szólít a munkám, de te nyugodtan, szabadon bontakozz ki a sajá-

tozban – szolt a Professzor, majd miutan beengedett, eltunt a dolgozozsobajaban. Ahogy megmozdult, a cetlik egymashoz ertek, es szarazon egymashoz surlodtak.

Lassankent megtudtam nehany informaciot a korabban kirugott hazvezetonoktol. A nagyhazban elo idos holgy egy ozvegy, akinek a ferje a Professzor testvere volt. A szuleik koran meghaltak, de a Professzor azert is tanulhatott tovbbe a Cambridge Egyetemen, mivel a balyja atvette a szuleitol orokolt textilgyarat, es kemeny munkaval kibovitette a vallalkozast, ezzel biztositva az occse tanulmanyi koltségeit. A szorgalmas fiatalember, miutan megszerezte a doktori cimmet, es munkat kapott az egyetem matematika tanszekenek a professorakent (a Professzor tnyleg *professzor* volt), a balyja elhunyt majelegtelensegben. A hatrahagyott ozvegynek nem volt gyermeke, így a gyarat bezartak, majd egy tarsashazat epitettek a helyere, es az asszony foblerokent tartotta fenn magát. Mindenki elte a saját nyugalmas életet, amig a negyvenhet éves Professzort baleset nem érte. Az autójába a szembe-sávból behajtott egy másik autó, amelynek a vezetője elbóbiskolt. A Professzor agyát ekkor súlyos sérülés érte. Elveszítette az egyetemi állását, és azóta nem volt más bevétele, csupán a matematikai folyóiratok rejtvényeiből befolyó szerény összegek. Nem is nősült meg, így hatvannégy éves koráig nem tudott mást tenni, mint özvegy sógornője közelében maradni.

– Ez a bizarr alak, akár egy élősködő, úgy rá van akaszkodva az özvegyre. Az asszony lassan búcsút is

inthez a férje örökségének, mert évek óta a sógorát kell eltartania. Sajnálom szegényt... – mondta csendesen a volt házvezetőnő, akit egy hét után bocsátottak el, mivel felemelte a hangját a Professzor számokról tartott kiselőadásai ellen.

A kisháznak nemcsak a külseje, de a belseje is elég rideg volt. Nem volt más helyiség az étkezővel egybekötött konyhán, a dolgozószobán és a hálószobán kívül, de mégsem a szűk hely volt a zavaró, hanem inkább a puritán, túlságosan is egyszerű atmoszféra, ami uralta a házat. Rossz minőségűek voltak a bútorok, a tapéta már kifakult, és a folyosón a padló félelmetesen nyikorgott. Másrészt nemcsak a csengőről, hanem számos berendezésről elmondható volt, hogy vagy már elromlott, vagy várhatóan el fog romlani. A fürdőszoba kis ablaka meg volt repedve, a hátsó bejárat kilincse félig letört, és a konyhaszekrényen lévő rádió gombjait hiába nyomogatta az ember, meg se nyikkant.

Az első két hétben olyan bizonytalan voltam mindenben, hogy szörnyen elfáradtam. Az izmaim mint ha megmerevedtek volna, és a testemet nehéznek éreztem, pedig nem is végeztem komoly fizikai munkát. Az első néhány nap bármilyen munkaadónál nagyon megterhelő tud lenni, hiszen időbe telik, amíg az ember megszokja az új munka ritmusát, de a Professzor esetében extrém módon kimerültem. Általában akkor rázódik bele az ember, ha a munkaadó folyamatosan irányítja a házvezetőt, ezzel természetes úton rávezetve

arra, hogy mit szabad, és mit nem. Megtanuljuk, mely területekre kell igazán koncentrálni, problémák esetén milyen megoldással kell számolni, vagy hogy milyen jellegű kérései lehetnek a munkáltatónak. A Professzor azonban semmilyen utasítást nem adott. Nem vett rólam tudomást, mintha számomra az lenne a legnagyobb ajándék, hogy teljes békében hagy engem dolgozni.

Arra gondoltam, hogy ha betartom, amit az özvegyasszony mondott, akkor először célszerű lenne neki látnom az ebédhez. Belenéztem a hűtőbe meg a konyhaszekrénybe is, de egy kis átnedvesedett zabkásás dobozon és egy csomag négy éve lejárt száraz makaróni-tésztaán kívül nem volt semmi ehető.

Bekopogtam hát a dolgozószoba ajtaján. Nem jött válasz, így újra kopogtam. Semmi válasz. Magamban sűrűn bocsánatot kérve benyitottam, és megszólítottam a Professzort, aki nekem háttal az íróasztalnál ült.

– Bocsásson meg, hogy munka közben zavarom.
– A Professzor háta meg se moccan. Arra gondoltam, hogy talán nem hall már jól, vagy esetleg épp a fülét tisztítja, így közelebb mentem hozzá. – Ebédre mit kíván enni? Nagy segítség lenne a számomra, ha megosztaná velem, mit fogyasztana szívesen, és mit nem, és esetleg ha allergiás valamire...

A dolgozószobában érezni lehetett a papír szagát, és mivel szinte ablaktalan helyiség volt, ezért áporodott volt a levegő. Az ablak felét eltakarta egy könyvespolc, ahonnan kis híján kiömlöttek az iratok, melyek a földön is nagy halmokban álltak. Az ablaknál lévő ágyon

a matrac széle már kezdett szétporladni. Az asztalon csak egyetlen füzet hevert, nem volt rajta számítógép, de még egy íróeszközt sem láttam a Professor kezében, csak meredten bámult egy pontot a levegőben.

– Ha nincs kifejezett kérése, akkor bátorkodom magam eldönteni a menüt – folytattam bizonytalanul.
– Ez megfelel Önnek? Amennyiben mégis van valami, amit szívesen enne, készséggel fogadom.

Valamiért megakadt a szemem a kabátján lévő cetlin.

Analitikus hibák előfordulása...

Hilbert 13. tézisének...

Egy ellipszisben húzott görbe vonal függvénye...

A számok, jelek és a szavak kálváriája közül kitűnt egy cetli, amelyen rendesen el tudtam olvasni a szavakat. Tele volt foltokkal, és a szélei felpöndörödtek, a gemkapocs is rozsdás volt már, biztosan sok-sok éve lehetett már odatűzve. Ez állt rajta:

A memóriám csak nyolcvan percig tart.

– Nincs semmi mondanivalóm! – kiáltotta a Professor hirtelen hátrafordulva. – Én épp gondolkodom! Nincs nagyobb szenvedés, mint amikor valaki megzavar gondolkodás közben! Mintha fojtogatnának! Épp kifejezem a szeretetemet a számok irányába, erre te pofátlanul belezavarsz! Udvariatlanabb, mint valakit megzavarni az illemhelyen!

Ezután természetesen azonnal elszégyelltem magam, és többször bocsánatot kértem tőle, de nem jutottak el hozzám a szavaim, mert rögtön visszarángatták a gondolatai, és újra azt az egyetlen pontot figyelte.

Nagyon megviselt, hogy leszidott rögtön az első munkanapomon, pedig szinte el sem kezdtem dolgozni. Félttem, hogy én leszek az a bizonyos tizedik csillag, ezért megfogadtam, hogy történjék bárhogyan is, soha többé nem zavarom meg, amíg ő *gondolkodik*.

Igen ám, de a Professor egész álló nap gondolkodott. Ha kijött néha a dolgozószobájából, és leült enni, vagy ha épp a mosdónál gargarizált, vagy épp elvégezte a bizarr nyújtási gyakorlatait, ő akkor is gondolkodott. Csak gépiesen belapátolta az ételt, alig meg-rágva lenyelte, majd elcsigázott léptekkel visszacsoszogott a szobába.

Meg szerettem volna kérdezni tőle, hogy például hol tartják a vödört, vagy hogyan működik a vízfóraló, de nem tehettem. Igyekeztem a lehető leghalkabban végezni a dolgomat, miközben szinte alig vettem levegőt. Összevissza bolyongtam a lakásban, és vártam, hogy a Professor agya egy kis szünetet tartson.

Egy pénteki napon, amikor már majdnem két hete dolgoztam ott, délután hatkor a Professor, szokásához híven, asztalhoz ült a vacsorához. Mivel szinte oda se figyelt az evésre, úgy gondoltam, hogy nem ajánlatos neki csontos vagy szálkás ételt adni. Szerettem volna egy zöldségben és fehérjében gazdag, könnyen kana-

lazható vacsorát kínálni, így tejszínes zöldségkrémlevest készítettem.

Nem volt túl udvarias az étkezési etikettek terén, soha nem hallottam tőle, hogy jó étvágyat kívánt volna, talán ez a szülei korai halála miatt lehetett így. Egy-egy falatnál gyakran leette magát, és az is előfordult, hogy a piszkos szalvétát összegyúrta, és a fölében piszkált vele. Igaz, nem panaszkodott soha a főzötmet illetően, de ezzel az is együtt járt, hogy úgy tűnt, még csak nem is próbált velem beszédbe elegyedni, pedig ott ültem mellette.

Egyszer csak észrevettem egy teljesen új cetlit az ingujján, ami minden kanalazásnál majdnem beleért a levesbe:

Új házvezetőnő.

Ez állt rajta apró, erőtlen betűkkel. Mögötte egy női arc volt odarajzolva, akinek rövid haja volt, kerek arca, és a szája mellett egy anyajegy. Azonnal tudtam, hogy engem ábrázol, pedig szinte egy óvodás rajzának tűnt.

Miközben hallgattam, hogy szűrcsöli a levest, elképzeltem, ahogy a Professzor sietve megírja ezt a cetlit, hogy nehogy elfelejtsen, miután hazamentem. Ez a kis jegyzet azt bizonyította, hogy miattam függesztette fel a gondolkodásra szánt, értékes idejét.

– Kíván esetleg egy kis repetát? Böven készítettem, szívesen hozok – kérdeztem lazán a Professzort, de talán elbízta magam: felelet helyett egy böfögést

kaptam. Végül a Professor felém se sandított, csak visszaballagott a dolgozószobájába, a tányérján hagyva a répákat.

A következő hét hétfőjén újra bemutatkoztam neki, ahogy szoktam, majd rámutattam az ingujján lévő jegyzetre. A Professor felváltva nézegetett engem és a rajzot, egy ideig szótlanul próbált visszaemlékezni a cetli jelentésére, de végül csak hümmögött, és rákérdezett a cipőméretemre és a telefonszámomra.

Szinte azonnal ráeszméltem, hogy valami megváltozott benne egy hét alatt: megmutatott nekem egy tucat papírt, amin sűrűn sorakoztak a matematikai egyenletek, majd megkért arra, hogy postázzam el ezeket a *Journal of Mathematics* magazinba.

– Nem akarlak zavarni, de... – szólt a Professor olyan udvariasan, hogy el se tudtam hinni, hogy ugyanez az ember ordított rám a dolgozószobában. Úgy tűnt, az ő agya most éppen „nem volt gondolkodás alatt”.

– Természetesen. Semmi probléma.

Azt se tudtam, hogy kell kiejteni a magazin nevét, ezért minden betűt gondosan átmásoltam, majd megcímeztem a megfelelő osztályt, és vidáman elsétáltam a postára.

A Professor legtöbbször az ablaknál lévő karosszéken üldögélt, amikor nem gondolkodott, így ilyen-

kor végre ki tudtam takarítani a dolgozószobát. Nagy lendülettel kitértam az ablakokat, kitétem a napra az ágyneműit, és lázasan keringtem a porszívóval fel s alá. Attól függetlenül, hogy egy trehány, rendetlen szoba volt, nem volt kellemetlen ott lenni. Nem igazán lepődtem meg, ha például az íróasztal alatt fel kellett porszívóznom egy rakás hajszálat, vagy ha az eldölt iratok közt felbukkant egy penészes jégkrémpálcika vagy épp egy rántottcsirke-csont.

Talán azért tudtam higgadt maradni, mert a szobában olyan csend honolt, amilyenben még nem volt részem: nem teljes némaság, de mintha beleivódott volna a levegőbe az a fajta nyugalom, amit a Profesz-szor érzett, amikor elveszett a számok erdejében. Mintha minden gondolatával újra és újra csendessé festette volna a szobát, eltörölve ezzel a penészt vagy az elhullajtott hajszálakat. Olyan áttetsző nyugalom volt, akár az erdő mélyén elterülő titkos tó vize.

Igaz, elviselhető volt a dolgozószoba, de házvezető-nőként nem igazán keltette fel az érdeklődésemet. Nem volt semmi, ami kicsit is szórakoztatott volna, vagy ami beindította volna a fantáziámat. Se egy kedves kis tárgy, ami a tulajdonosa történetét rejtette volna magában, se egy érdekes fénykép vagy egy lélegzetelállító dísz tárgy.

Portalanítani kezdtem a polcot. *Halmazelmélet, Algebrai számelmélet, Számelméleti tanulmányok...* Chevalley, Hamilton, Turing, Hardy, Baker. Hihetetlen, mennyi könyv vett körbe, mégsem akartam egyiket sem el-

olvasni. A gyűjtemény fele idegen nyelvű volt, így még a gerincükön lévő címet se tudtam elolvasni. Az asztalon nagy kupacokban álltak a füzetek, körülötte megrövidült 4B ceruzák és gemkapcsok heverték. Nagyon furcsának tartottam, hogy ilyen siváran néz ki egy asztal, ahol szellemi munka folyik. Csak néhány radírforgács jelezte, hogy a Professor az előző napig itt dolgozott.

Miközben eltakarítottam a radírforgácsokat, rendbe szedtem a füzeteket, és egy helyre gyűjtöttem a gemkapcsokat, azon töprengtem, hogy ha már valaki matematikus, miért nincs nála valami nehezen beszerezhető, méregdrága körző vagy valami spéci funkcióval ellátott vonalzó. A szöveggel bevont széke be volt süppedve a feneke formájában.

– Mikor van a születésnapod?

Aznap vacsora után nem ment azonnal vissza a dolgozószobájába, hanem mosogatás közben szóval tartott. Olyan volt, mintha illedelmesen próbálna a kedvemben járni.

– Február huszadikán.

– Érdekes...

A Professor kiválogatta a krumplisalátából a répát, és a tányéron hagyta. Én leszedtem az asztalt, majd letöröltem – akkor is összevissza csöpögtetett mindent, amikor épp nem gondolkodott.

Bár kitavaszkodott már, alkonyatra egészen csípőssé vált az idő, így az ebédlő sarkában egy olajfűtő melegítette a szobát.

– Gyakran küldi el a tanulmányait a magazinokba?
– kérdeztem.

– Ezek nem hasonlíthatók tanulmányokhoz. Csak szórakozásból csinálom. Amatőr matematikai rejtvényeket oldogatok meg, amiket a hobbimatematikusoknak szánnak. Ha szerencsém van, még pénzt is kaphatok érte. Egy multimilliomos matematikarajongó finanszírozza a nyereményt.

A Professzor fészkelődve keresgélt egy cetlit, majd a bal zsebénél lévő jegyzetre nézett.

– Lám, ma elküldtettem a *Journal of Mathetamics*-be a 37-es számból a bizonyításokat... Helyes, helyes.
– Már rég eltelt nyolcvan perc, mióta délelőtt hazaérkeztem a postáról.

– Ó, mit tettem... Elnézést kérek, de elfelejtettem gyorspostával feladni. Gondolom, csak az kap nyereményt, aki elsőként küldi be.

– Nincs szükség gyorspostára. Természetesen fontos, hogy mindenkit megelőzve jussunk el az igazsághoz, de értelmetlen, ha a végső bizonyítás nem esztétikus.

– Van szép és nem szép bizonyítás is?

– Természetesen – felelte a Professzor, és közel hajolt hozzám, miközben mosogattam. – Az igaz és helyes bizonyításban egyszerre van jelen a kőkemény, hajlíthatatlan, megvétőzhatatlan makacosság és a rugalmasság. Ellentmondások nélkül, harmóniában kell lenniük egymással. Tucatjával vannak olyan bizonyítások, amik hiába helyesek, hangosak, mert mocskosak és tenyérbemászók. Érted már? Ahogy a csillagról

sem tudod megmondani, miért szép, olyan nehéz feladat elmagyarázni a matematika szépségét is.

Nem akartam csalódást okozni neki, főleg, hogy még soha nem beszélt hozzám ennyit. Csak mosogattam tovább, és bólogattam.

– A te születésnapod február húsz – folytatta a kiselőadást. – A 220 egy igen attraktív szám! És hadd mutassak valamit. Ezt a díjat a transzcendens számelméletéről írt szakdolgozatomért nyertem, amikor még egyetemista voltam... – Levette a karóráját, és felemelte, hogy jobban láthassam. Egy elegáns, márkás óra volt, ami nem igazán illett a Professzor öltözködési stílusához.

– Nahát, nagy dicsőség egy ilyen gyönyörű órát nyerni...!

– Az lényegtelen. El tudod olvasni ezt a számot, ami ide van gravírozva?

Az óra hátoldalán ez állt: *Diákelnöki díj No. 284.*

– Talán azt jelenti, hogy a 284. diákelnöknek járó megtiszteltetés?

– Meglehet. A turpisság a 284-es szám körül van. Hé, most nincs idő holmi mosogatásra! Hát nem érted? 220 és 284!

A Professzor a kötéymennél fogva leültetett az asztalhoz, és az öltönyzsebéből elővett egy kurta 4B-s ceruzát, amivel felírta a két számot egy összehajtott szórólap hátuljára:

220

284

Valamiért furcsán eltávolította egymástól őket.

– Mit gondolsz?

Miközben a nedves kezemet törölgettem, éreztem, hogy rossz irányt vett a beszélgetés. Nagyon szerettem volna megfelelni a Professzor lelkes elvárásainak, de hiába kérdezte, hogy mit gondolok, kevés voltam ahhoz, hogy egy válasszal örömet szerezzek egy matematikusnak. Nekem ezek csak számok voltak.

– Nos... Hát... – motyogtam kínomban fészkelődve. – Mindkettő háromjegyű, és... Hogy is mondjam... Hasonló számoknak tűnnek. Alig különböznek, nem igaz? Például a boltban van két csomag darált hús, egy 220 grammos és egy 284 grammos, nekem mindkettő majdnem ugyanolyan, nincs sok különbség, ezért megvenném azt, amelyik frissebb. Valahogy ránézésre hasonlóknak tűnnek. Mindkettő 2-vel kezdődik, és minden számjegye páros...

– Mondhatom, meglehetősen ügyes meglátás – dicsért meg a Professzor, miközben az óra bőrszóját lengette az orrom előtt. Ettől teljesen zavarba jöttem. – Fontos az első impulzus. Úgy kell rávetődni a számokra, ahogy a jégmadár repül rá a folyó felszínére, amikor egy pillanatra meglát egy kis csillogást a víz felszínén. Rá kell érezni. – Még közelebb tolt a székét, hogy jobban lássa a két számot. A Professzornak a dolgozószobájához hasonló, papírszaga volt. – Az oszthatósági szabályokat ismered, ugye?

– I-igen. Talán. Mintha tanultam volna az iskolában...

– A 220 osztója 1, de a 220-szal is osztható, és utána nem marad semmi. Tehát elmondhatjuk, hogy az 1 és a 220 a 220 osztói. A természetes számoknak minden esetben 1 és saját maga az osztója. A kérdés az, hogy még mi lehet ezeken kívül az osztója?

– Például 2, 10...

– Pontosan. Tudtam, hogy tudod! Most pedig soroljuk fel, hogy a két számnak milyen osztói lehetnek magukon kívül! Így ni.

220: 1, 2, 4, 5, 10, 11, 20, 22, 44, 55, 110

142, 71, 4, 2, 1: 284

A Professzor kézzel írt számai mind kerekdedek voltak, és mintha picit lefelé sandítottak volna. A ceruza puha grafitja porszemeket hagyott a számok körül.

– Vakon ismeri az összes osztóját?

– Ugyan, nem számolgotok, csak hallgotok az első impulzusra, ahogy te tetted. Haladjunk tovább a következő szintre! – mondta, majd körmölteni kezdett egy egyenletet.

$$\begin{aligned} 220: 1 + 2 + 4 + 5 + 10 + 11 + 20 + 22 + 44 + 55 + 110 = \\ = 142 + 71 + 4 + 2 + 1: 284 \end{aligned}$$

– Számítsd csak ki. Nem baj, ha lassan megy – folytatta, majd átadta a ceruzáját. Elkezdtem írásban összeadni a számokat a szórólap üres részén. Olyan kedvesen és lazán beszélt velem, hogy nem éltem meg

úgy, mintha vizsgáztatott volna. Sőt a korábbi szerénykedő énem nagy fordulatot véve, egyfajta elhivatottságot érzett, mintha én lennék az egyetlen, aki képes megoldani ezt a feladatot.

Háromszor is átnéztem, hogy ne maradjon benne hiba. A nap már majdnem lement, és egyre sötétebb lett. Néha hallani lehetett, ahogy a mosogatótálcán a félig elmosott tányérokra lecseppen a víz. A Profeszor némán figyelt engem.

– Kész vagyok.

$$220: 1 + 2 + 4 + 5 + 10 + 11 + 20 + 22 + 44 + 55 + 110 = 284$$
$$220 = 142 + 71 + 4 + 2 + 1: 284$$

– Helyes. Nézd csak meg ezt a gyönyörű egymásba fonódó láncolatot. A 220 osztóinak összege 284. A 284 osztóinak összege 220. Aligha fordul elő efféle kombináció. Se Fermer, se Descartes nem talált hasonlót, csak ezt a párost. Ezeknek a számoknak a sorsát Isten kalkulációja kovácsolta össze. Hát nem gyönyörű? A te születésnapod és az órámba karcolt szám összeköt minket egy ilyen lenyűgöző láncolat formájában!

Még utána is sokáig méregettük a teljesen átlagos szórólapot. Követtük a tekintetünkkel, ahogy a Profeszor számai és az én számaim – mintha egy csillagokkal teli égbolton kötnénk össze a csillagokat és alkotnánk meg a horoszkópokat – összekapcsolódnak, és egy kristálytiszta folyammá válnak.